

ГЛАВА 2.²ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ
ОСВІТИ*THE DIGITALIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS*

DOI: 10.30888/2663-5569.2022-21-02-001

Вступ

Цифрові та інші високотехнологічні досягнення постійно впроваджуються у наше життя та невинно розвиваються. Цифрова трансформація є результатом розвитку суспільства і потребує готовності кожної людини сприймати її, втілювати в життя та користуватися під час вирішення будь-яких буденних справ.

Особливе місце займає розвиток науки та освіти, зокрема і в нашій країні, що обрала шлях євроінтеграції і успішно втілює в життя міжнародні програми, спрямовані на вдосконалення програми освіти на всіх рівнях з метою підготовки свідомого, освіченого громадянина – майбутнього висококваліфікованого фахівця, вміння та навички якого допоможуть ще більше підняти авторитет України на міжнародному ринку праці та одночасно сприяти розвитку будь-якої сфери діяльності, яку обере працівник після опанування відповідної спеціальності. Для досягнення таких результатів, кожен учень, здобувач та педагог повинні йти в ногу з часом та використовувати цифрові інноваційні технології під час свого навчання.

Тому, бачимо, що педагог мусить бути на рівні із розвитком цифрових технологій, бути гнучким та готовим вчитися постійно, паралельно зі своєю основною діяльністю.

Чинниками трансформацій сучасної освітньої взаємодії є процеси глобалізації, діджиталізації й конвергенції [1].

У даному роботі методологія дослідження буде спрямована на розкриття сутності та значення діджиталізації – головного тренда сучасності, що радикальним чином вносить зміни та свого роду керує розвитком усіх сфер

²Автори: Марчук Наталія Анатоліївна

суспільного життя.

Сьогодні вже неможливо жодному закладу освіти чи поважному викладачеві та науковцю залишатися осторонь цифрової трансформації, яка є невід'ємною частиною нашого повсякденного буття.

2.1. Поняття, ознаки терміну «діджиталізація»

Походження дефініції «діджиталізація» досить цікаве та як бачимо з історії та аналізу літератури, що він вперше почав застосовуватись у сфері бізнесу.

Малося на увазі, що діджиталізація характеризується трансформацією, впровадженням цифрових технологій з метою оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, покращення комунікаційних зв'язків зі споживачами та підвищення ефективності господарської діяльності [2].

Під цифровою трансформацією розуміємо процес діджиталізації, що спрощує доступ до інформації. Поняття «діджиталізація» науковці тлумачать як способи приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму з використанням цифрових технологій [3].

Слід зауважити, що діджиталізація стосується повністю всіх сфер життя, включає в себе трансформацію усього, що можна оцифрувати, будь яку діяльність чи процес, що стали можливими завдяки цифровим технологіям.

Важливими ознаками, які характеризують діджиталізацію як «цифрову трансформацію» є:

- мобільність;
- доступність та безкоштовність;
- зберігання та використання інформації незалежно від місця знаходження;
- відсутність необхідності оновлення та встановлення програмного забезпечення так, як технології «стали хмарними» [1].

Слід зауважити, що діджиталізація має вагомий вплив у сфері освіти. Завдяки застосуванню цифрових технологій у осіб, що навчаються є набагато

більші можливості, більший доступ до безкінечного обсягу знань, оперативний обмін інформацією, постійні консультації, зв'язок із іншими особами, що навчаються, педагогом.

Цікавим підтвердженням впливу цифрової трансформації є те, що ще з молодших класів школи починають використовувати гаджети, різноманітні програми, для підвищення концентрації уваги та зацікавлення учнів на уроках, так само digital-технології застосовуються у процесі навчання у закладах середньої освіти і закладах вищої освіти.

Слід виділити позитивні моменти діджиталізації в освіті:

- це привабливість подачі навчального матеріалу, так, наприклад, за допомогою різних сервісів можна перетворити нудний матеріал в яскраву інфографіку, яка і сприймається краще, і запам'ятовується легше;
- зручність використання – електронний посібник; електронний навчально-наочний посібник; електронний навчально-методичний посібник;
- електронний (віртуальний) практикум; електронний словник; електронна енциклопедія; комп'ютерні аудіовізуальні засоби навчання; електронні засоби контролю навчальних досягнень учнів і т.п.;
- використання технології дистанційної освіти, яка підвищує ефективність самоосвіти;
- використання соціальних мереж для поширення навчального матеріалу та навпаки: забезпечення зворотного зв'язку зі студентами;
- можливість варіанту надіслати виконані завдання самостійного опрацювання або на пошту викладача, або у соц.мережах, або на сайт дистанційної освіти;
- автоматизація отриманих знань – все частіше для контролю вивченого матеріалу використовуються програмні продукти (MyTest, Колоквіуми т.д.)[4].

Таким чином, одним із викликів діджиталізованого суспільства є готовність до цифрової трансформації, проектування всіх сфер свого життя із наступним залученням новітніх інноваційних технологій, програм, що їх супроводжують та вміння оперативно та повсякденно ними користуватися.

2.2. Місце діджиталізації в системі освіти України

Важливим питанням є впровадження цифрової трансформації в таку важливу сферу нашого життя як освіта. Особливої уваги заслуговує прискорення залучення в процеси цифрової трансформації освіти педагогів освітніх закладів різних типів.

Розглянувши реформу нової української школи (НУШ), яка запроваджена Міністерством освіти і науки України на роки з метою вдосконалення всієї системи освіти в нашій державі та підняття її на якісно новий рівень, бачимо, що попри те, що в Україні важко змінити освітню традицію, яка глибоко укорінилася, громадяни та зокрема педагоги висловлюють зацікавленість і готовність до змін, співпрацюючи із взаєморозумінням та бажанням вдосконалити свої знання, методи навчання та уміння.

Так, метою НУШ є зміна підходів до навчання та змісту освіти, виховання іноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини, який замість запам'ятовування фактів, понять буде набувати компетентностей. Таким чином, особа отримає ядро безцінних знань, на яке будуть накладатися уміння цими знаннями користуватися, а також цінності та навички, що знадобляться у професійному і приватному житті.

Зокрема, слід нагадати, що з років 2018 року відбувається масштабне перенавчання вчителів, які проходять як дистанційне навчання (он-лайн курс на освітній платформі EdEra), так і очні сесії, на яких із допомогою тренерів закріплюються отримані знання на практиці [5].

Отже, діджиталізація являє собою перетворення будь-яких процесів на

основі використання цифрових технологій, зокрема, процесу педагогіки партнерства в новій українській школі.

Педагогіка партнерства (співробітництва), як цілісна технологія, на сьогодні не має нормативно-виконавчого інструментарію. Її ідеї визначено в Концепції «Нова українська школа». Тому педагогіку співробітництва розглядаємо, як особливу технологію, яка є втіленням нового педагогічного мислення, джерелом інноваційних ідей, тою чи іншою мірою [1].

У даному випадку бачимо, що цифрові технології можуть виступати у ролі забезпечувального інструменту для мережевої взаємодії з батьками, та дозволять здійснювати оперативний обмін інформацією між педагогами, вчителем та учнями, викладачем та здобувачами, здобувачами (учнями) між собою, проводити консультації з різних питань, бути рівноправними партнерами тощо.

На думку багатьох вчених, основними напрямками, зокрема, мережевої педагогіки партнерства школи та сім'ї, є: інформування, просвіта, консультування, навчання, спільна діяльність. Сучасним і цікавим трендом організації процесів взаємодії є засоби комунікації, що набули ознак мобільності та цифрові технології [6].

Існує два основних цифрових ресурси організації мережевої педагогіки партнерства, що є найбільш використовуваними та ефективними в процесі сучасної освітньої партнерської комунікації:

1. Сайти Google (віртуальний щоденник, форум, електронне портфоліо класу, вчителя, середовище навчання тощо). Створений сайт з використанням власного облікового запису Google може бути доступний всьому світу або його може бачити тільки певна група користувачів (учні, батьки, педагоги, адміністрація). Можна розробити сайт навчального закладу з розділами: спортивне життя, досягнення, планування, портфоліо педагогів, класу, батьків, випускників тощо. Всі сервіси Google безкоштовні та доступні для використання на будь-якому комп'ютерному пристрої, підключеному до мережі Інтернет (Сайт E-

портфолію).

2. Календар Google (Календар вебінарів, Календар конкурсів, Календар батьківських зборів, Календар пам'ятних дат школи тощо). Також, використання можливостей сервісу Google Календар дозволяє планувати взаємодію в мережі Інтернет тематичних спільнот, батьківського комітету тощо. Це середовище спільної діяльності дорослих (педагогів і батьків) з учнями, надання інформації про заплановані події сім'ї, учням, педагогам. Доступ до розробленого календаря може бути відкритий певному колу користувачів з правами доступу, які визначає його власник (Календар подій, Календар подій Google)[1].

Загалом, усі інструменти (служби, сервіси та пошуки) Google є досить ефективними в процесі діджиталізації не лише освітнього простору, а й будь-якої діяльності людини загалом. Ці інструменти є досить популярними у всьому світі і допомагають спростити роботу з документами, збереженням, захистом інформації та доступом до неї.

Таким чином, стає очевидним, що цифрова трансформація освіти забезпечує шляхи та організації сучасного процесу педагогіки партнерства між учнями та вчителями, викладачами та студентами, педагогами та батьками, що особливо важливо в теперішніх умовах, коли має місце дистанційне навчання.

2.3. Діджиталізація у навчальному процесі закладів вищої освіти

Діджиталізація навчального процесу у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) відіграє вагомий роль в формуванні нового покоління висококваліфікованих майбутніх фахівців. Організаційні засади цифрової трансформації базуються на діяльності та впровадженні програми офісом цифрової трансформації. Структури та складові цього офісу функціонують завдяки застосуванню підходу «management by the projects» (управління через проекти). З практики неодноразово доказано ефективність програми офісу цифрової трансформації

та підходу управління саме через проекти діджиталізації для вдосконалення роботи та діяльності ЗВО, педагогів та здобувачів.

Серед найпопулярніших та найбільш застосовуваних digital засобів та технологій під час навчального процесу можна виділити інструменти (додатки) Google:Gmail, GoogleКлас, Google Meet, Google Календар, Google Keep, GoogleДиск, Google Документи, Google Таблиці, AppSheet, Google Презентації, Google Форми, Google Jamboard, Google Мої карти, Google Сайти, Google Тренди, Google Академія, Google Групи, Google Сповідання, можливості Google Workspace, Google Центр безпеки, а також доповнення до об'єктів Google Chrome, Google Діску, Google Довідки. Саме ці цифрові інструменти є основними безкоштовними способами діджиталізації навчального процесу для організації ефективної взаємодії між учасниками навчального процесу ЗВО, які безумовно важливі в умовах сьогодення – дистанційному навчанні, адже лише за допомогою комп'ютера та мобільного пристрою і доступу до мережі Internet, забезпечать усі необхідні умови виконання навчальної програми/ плану як викладачами так і здобувачами.

Таким чином, бачимо, що вирішення питання діджиталізації навчального процесу та вдосконалення системи освіти можливе лише при впровадженні в систему освіти перспективних передових технологій, таких як цифрові, зокрема, для організації сучасної освітньої взаємодії, тому для існує постійна необхідність забезпечення потреби у конкурентоздатних кадрах високої кваліфікації, що передбачає оновлення способів і засобів комунікації.

У результаті повинні змінитися відносини студент-викладач, студент-студент, студент-навколишнє середовище, студент-джерела інформації. Головним завданням освітнього процесу стає не передача студентові певної суми знань, а формування умінь здобувати і опрацьовувати нові дані, освоєння нових digital-технологій, формування навичок мислення високого рівня: аналізувати, синтезувати, оцінювати [7].

Невпинний розвиток суспільства, ріст потреби у широкому використанні digital-технологій у сфері освіти, вимагає від здобувачів вищої освіти –

майбутніх фахівців, а також у педагогів постійно вдосконалювати свої знання і навички, самореалізовуватись, оволодівати новими знаннями та технологіями, аналізувати великі об'єми інформації.

Аналіз електронних інформаційних ресурсів кадрових агентств (Adesso, Advance, AGARecruitment, Aurora, VSKConsulting, WhiteSales) дозволив зафіксувати певні тенденції підбору компаніями та установами кваліфікованих фахівців, що актуалізують необхідність розвитку особистісної гнучкості, адаптивності, комунікативності, рефлексивності, які визначено науковцями як *softskills* та вмінь застосування можливостей цифрових технологій [7].

Таким чином, спостерігаємо як зростає значущість аналітичної та цифрової компетентності для успішного виконання професійних завдань майбутніми фахівцями.

Тому, з аналізу даного дослідження, бачимо, що умови сучасного життя диктують свої правила, в яких до учасників навчального процесу ставиться завдання забезпечити такий розвиток логічного мислення та сформуванню ядра базових, необхідних вмінь (зокрема базових знань щодо користування інформаційними технологіями), які будуть фундаментом і спростять в майбутньому процес оволодіння новими аналітичними знаннями і скоротять час оброблення та освоєння інформації за допомогою різноманітних *digital-instrumentів* і засобів.

Висновки

Проблема якості навчального процесу у закладах вищої освіти негативно впливає на підготовку майбутніх конкурентоспроможних фахівців, тому робота Міністерства освіти і науки орієнтується на запозичення міжнародного досвіду з урахуванням існуючого стану системи освіти та потреб й очікувань громадянського суспільства України.

Тому на разі курс на підготовку творчих фахівців, що володіють крім високої професійної кваліфікації, вмінням застосовувати digital-технології у освітньому процесі, швидко аналізувати величезний об'єм інформації, перетворювати її у зручнішу форму для засвоєння та реалізації на практиці є основними завданням на шляху діджиталізації освітнього процесу у ЗВО.

Ось чому діяльність закладів вищої освіти та педагогів напряду впливає на професійність фахівців та авторитетність ринку праці України. Тому достатня інформаційна база, наявність сучасних інноваційних технологій і засобів, доступу до всесвітньої мережі Internet по всій країні та усіх навчальних закладах, готовність педагогів до постійного розвитку та свого роду «діджиталізації» власних знань та навчальної програми, наявність відповідного досвіду та менторів, обізнаних щодо впровадження програми цифрової трансформації в систему освіти України, бажання учасників навчального процесу набувати аналітичних знання й розвивати логічне мислення по справжньому забезпечать гідний рівень підготовки конкурентоспроможних випускників – майбутніх фахівців у кожній сфері діяльності, з достатнім рівнем знань, вмінь та цифровою й аналітичною компетентністю.

Розвиток особистості в сучасному світі передбачає оновлення способів взаємодії з широким залученням можливостей цифрових технологій. Необхідно розуміти, що цифрова трансформація це не тимчасове явище, адже з кожним роком рівень розвитку інноваційних технологій зростає, діджиталізація проникає глибше в усі сфери буття. Отже, йде мова про глобальну тенденцію, тому максимальну вигоду у даному випадку отримають освітні заклади, що займуть лідерську нішу в області трансформації освітнього процесу на базі

використання цифрових технологій.

Таким чином, однією із кінцевих цілей діджиталізації освіти у закладах вищої освіти є задоволення потреб суб'єктів освітнього процесу, які змінюються разом з розвитком суспільних відносин, технологій. Серед цих цілей можна виділити – створення широкого доступу до інформаційної бази, до благ інноваційних технологій, до більш комфортної і оперативної взаємодії між здобувачами, викладачами, іншими учасниками. Поряд із цим у цифровій трансформації освіти є проміжні цілі, як, наприклад, використання продуктів і послуг діджиталізації у повсякденному житті (які полегшують буденні справи, пришвидшують роботу й навчання, сприяють комунікації, економлять час тощо); автоматизація окремих форм проведення навчальних занять, що веде до загальної мети – цифрової трансформації та впровадження інновацій у освітній процес в цілому.